

A bukovinai székely falvak öngazgatása

A XVIII. század végén Bukovinában letelepülő magyarság magával vitte az erdélyi székely falu belső rendjének, szervezetének emlékeit, hagyományait. Új életüket e hagyományok alapján szervezik meg új hazájukban, alkalmazkodva az új környezethez, másfajta életmódhoz. A székely falu hagyományos öngazgatási szerveiből minden fontosabb tisztséget megőriztek. A bukovinai székely falu életét tehát a *bíró*, az *esküdtek*,¹ a *kisbíró*, a *határbíró*, az *esztenabíró* az *erdőpásztor*, a *zsitárok* (vagyis mezőőrök) és az *éjjeliőrök* irányították, vigyázták. Mindezen tisztségek viselőit a falu közössége választotta meg, és fizette vagy pénzzel, vagy terménnyel.

A falu önkormányzatának legfőbb hatalommal felruházott embere a *bíró* volt. A szó a „bír” igéből származik, tehát „hatalommal bíró” embert jelent, de nemcsak hatalommal, hanem kötelezettséggel is járt ez a tisztség. Viszonylag szűk körben bíraskodhatott, inkább a békítés volt a feladata, mint az ítékezés. Ugyelnie kellett a falu rendjére, felügyelte a közös földeket: az erdőt, a bírórészt, a bikarészt, a legelőt. Ellenőrizte a falu többi tisztségviselőjét. Érvényt kellett szereznie az állami rendelkezéseknek. Egyszóval gondját viselte a falunak.

Ez a tisztség sokszor a zarnoki hajlamokat erősítette viselőjében, de bizonyos helyzetekben kiszolgáltatottá is tehetette a falu rosszindulatával szemben. Fábián Gyurka az első világháború alatt volt bíró Andrásfalván. Bukovina hadszíntér lett, a falu mellett is évekig folytak a harcok. Gyakori volt a rekvirálás, sőt a katonákat be is szállásolták a házakhoz. Mindezt a bírónak kellett végrehajtania, ezért a falu lakói őt hibáztatták a történetekért. Így aztán 1917 elején lemondott a bíróságról. „Kivette a pecsétet a zsebjeből, itt van me. Csak addig vótam megbecsült ember, amíg nem lettem bíró” – mondta.²

Ugyanakkor Pintyer Anti Marci 25 évig volt bíró, mindig újraválasztották. Nyilván szívesen viselte ezt a tisztséget. Csupor Tibor a bukovinai székelyekről írt szociográfiájában említi: „Retteggett önkényurakká váltak a bukovinai bírók. Följegyezték az egy istenségi bíróról, hogy saját kezüleg verte véresre a komáját, mert az alkohalmámorban elénekelt: Megdöglött a bíró lova, Nyúzza meg a bíró maga...”³ Nem vált minden bíró rettegett önkényúrrá, de mindenképpen nagy tekintély volt a faluban, első ember.

Minden nagyobb nemzetség igyekezett bírót vagy *alsust* (esküdtet) állítani a rokonságból, hogy ezáltal részt vegyen a falu vezetésében. A bírót általában a legnagyobb, leggazdagabb nemzetség valamelyikéből választották. A bukovinai székelyek közt a kitelepítésig megmaradtak a nemzetségi szerveződések. Úgy nevezték az ilyen családokat: *nagy nemzet*. *Andrásfalván* ilyenek voltak a Fábiánok, Palkók, Ömböliek, Sebestyének, Lászlók; *Hadikfalván* a Bírók, Csibik, Csobotok, Mártonok, Domokosok; *Istenségiúton* a Gáspárok, Szótsók, Lászlók, Szentések, Kajtárok; *Józseffalván* a Várdák, Péterek.⁴

A bírót és az esküdteket négy vagy öt évenként, általában tél végén vagy tavasszal választották.⁵ A falu elöljárói egy falugyűlésen megbeszélték, kiket jelöljenek bírónak vagy esküdtnek. Ezután kezdődött a „pártoskodás”, azaz a választók meggyőzése. Sebestyén Ádám így ír erről: „A választáson két vagy három jelölt indulhatott. A bíróságra számítók a prefekturánál jelöltették magukat. Minden jelölt a jó emberei segítségével pártot gyűjtött maga körül. Már négy-öt héttel a választások előtt összegyűltek egy-egy háznál, és sok szép ígéret mellett folyt a pálinkázás. A bíróválasztást sok vita, sugdolózás és veszekedés előzte meg.

¹ Az esküdteket Andrásfalván alsusnak, Hadikfalván és Istenségiúton députásnak nevezték. Az alsus szó eredetét nem ismerem, a députás román eredetű, képviselőt jelent.

² Fábián József, szül. 1909. Andrásfalva, megh. 1995. Szekszárd.

³ Csupor Tibor: Mikor Csíkból elindultam. Bp. 1987. 74. old.

⁴ Csupor Tibor: i.m. 76. old.

⁵ Adatközlőim nem emlékeztek pontosan, hány évenként választottak bírót, 3, 4, 5 évet emlegettek. Legtöbben csak arra emlékeztek, ki volt a bíró, s hogy rövidebb vagy hosszabb ideig bíraskodott.

Csak házas emberek választhattak, de nem volt kötelező megjelenni. A választás napján az emberek az urnához járultak. A megbízott emberek ezen a napon sem maradtak tétlenek. Alattomban még itt is próbálták meggyőzni az embereket az ő jelöltjük javára. Az urna felbontását a járás küldöttei végezték, hogy család ne fordulhasson elő. A rendet pedig a falufelölős zsandárok (csendőrök) tartották fenn.⁶

A választás után a győztes nagy vendégséget, valóságos lakodalmat rendezett az ő pártján lévő embereknek, akik órá szavaztak. „Vett egy hordó sért, vaj kettőt, osztá tíz vaj tizenöt litér pálinkát, főztek levest, galuskát.”⁷ Csináltak egy nagy hosszú asztalt az udvarra. Azok mentek oda, amelyikék azt a bírót pártolták. Az ellenzékiek szégyelltek odamenni. Osztá ott csináltak egy mulatságot.” – mesélte Sebestyén Ferenc bácsi.⁸ Lőrincz Imre így emlékszik vissza apósa bíróvá választására: „Amikor hazaértem (a katonaságtól), akkor tudtam meg, hogy apósom bíró lett, és milyen nagy vendégség volt. Három napon keresztül ettek, ittak és táncoltak, a szobák ki voltak őrítve, és a padláson kellett aludniuk. A sok pénz, amibe a bíróság került, azt később nekünk kellett megérezni.”⁹ Sokan tönkrementek a bíróválasztás költségei miatt.

A bíró feladata elsősorban a törvényes rend megtartása, megtartatása volt. Kisebb ügyekben nem ítélkezett, de megpróbált igazságot tenni, a perlekedőket, veszekedőket kibékíteni. Mezőn a parcellákat ún. „borozdák”, parlagon hagyott földsávok választották el. Gyakori volt, hogy valamelyik szomszéd elszántotta a borozdát. Ilyenkor a bíróhoz fordultak igazságtételért. A bíró „komissiót”¹⁰, bizottságot küldött ki a helyszínre, nézzék meg, mi a valóság. Ezután megpróbált igazságot tenni, a perlekedőket kibékíteni, de ha nem sikerült, a bíróságra adták az ügyet, s a vesztes fél fizette a költségeket. Joga volt a bírónak a kisebb lopások megbüntetése, ha bebizonyosodott, ki a tettes. Verekedéseknél, veszekedéseknél is a békítés volt a feladata, de a súlyos esetek a bíróságra kerültek. Lőrincz Imre bácsi humoros történetet mesél el önéletrajzi könyvében arról, hogy sikerült apósának, a bírónak megnevelnie egy kis furfanggal egy garázda alakot, aki részegen a családját akarta kiirtani.¹¹

Karácsonykor a legények bandákba verődve jártak a lányos házakhoz énekelni. Ehhez a bíró engedélye is kellett. Ha bált rendeztek a faluban, először a bírótól, utána a paptól kellett engedélyt kérjenek. A bíró a bálba is elment megnézni, hogyan mulatnak, nincs-e valami rendzavarás. A húshagyati táncban, ami mindig vasárnap este kezdődött, s kedden éjfélig tartott, a bíró figyelmeztette a fiatalokat, hagyják abba a mulatozást, mert kezdődik a böjt.

A falu irányításában az esküdtek – Bukovinában *alsusnak* vagy *dépustásnak* nevezték – segítettek a bírónak. Falvanként hat, nyolc vagy tíz esküdtet választottak a bíróval együtt. Ezek közül egynek a bíró ellenőrzése volt a feladata, ő erre külön esküt tett, s valamennyi fizetést is kapott a munkájáért a közös vagonból. A többi esküdte nem kapott fizetést, legfeljebb egy-egy „tisztelét” a bírótól, azaz a közös megbeszélések után megkínálta őket pálinkával. A bírónak öt-hatszáz lej volt a fizetése, a falu közös pénzéből fizették.

A falu gazdasági ügyeit a bíró az esküdtekkel tárgyalta meg. Az elintézendő ügyektől függően havonta, vagy még sűrűbben összegyűltek, hogy döntsenek az adott ügyben. Erre elmehetett a falu lakossága is, ha akart, de a bíró csak az esküdteket hívta meg. Itt döntöttek a közös építkezésekről, például, ha hidat akartak építeni valahol a határban, vagy valamilyen középületet a faluban. Itt döntöttek a közös földekről: ki kaphat telket a bírórészből, kinek adják bérbe a közös földeket, ki kaphat a bikarészből, és hol. Mikor kezdik meg az árverést az erdőn az andrásfalviak, vagy a füzesvágást Istenségitésen.¹²

⁶ Sebestyén Ádám: A bukovinai székelység tegnap és ma, Szekszárd, 1989. 69. old.

⁷ A bukovinai székelyek a töltött káposztát nevezik galuskának.

⁸ Sebestyén Ferenc, szül. 1902. Andrásfalva, Kakasdi lakos.

⁹ Lőrincz Imre: A bukovinai Istenségitéstől a völgyeségi Majosig, Bp. 1986. 157. old.

¹⁰ Komisszió, komissió latin eredetű szó, megbízást, bizottságot jelent. Valószínű a román hivatalos nyelvből került át.

¹¹ Lőrincz Imre i.m. 182-184. old.

¹² Csak Andrásfalvának volt saját erdeje, a többi magyar falunak nem. A tűzfát a legközelebbi állami erdőből vásárolták. Istenségitésnek az első világháborúig volt erdeje, de eladta a község, mert szűksége volt a pénzre az iskola újjáépítéséhez, amit szétlőttek az oroszok. A folyóparton lévő füzesből jelölték ki minden évben kivágásra való fát, amit a község lakói megvehettek. Ez egy kis jövedelmet jelentett a falunak.

Az egész falu népét többnyire csak a választások előtt hívták össze. Ilyen volt minden évben a határbíró és a zsitárválasztás, négyévenként pedig az esküdt és bíróválasztás.

A falu adóügyeit, hivatalos adminisztrációját, adóhátralék esetén a végrehajtást a *jegyző* végezte. Ő állami alkalmazott volt, nem a falu népe választotta.

Az egész falut érintő határozatokat, híreket a *kisbíró* – nevezték *vatamán*nak,¹³ vagy Hadikfalván *dobos*nak is – dobolta ki a faluban. A falu pénzéből kapta a fizetését.

Andrásfalva 400 hektár földvel rendelkezett, ez a falu közös tulajdona volt, s a község egyik fontos jövedelemforrása. Sebestyén Ádám négy változatban meséli el, hogyan is szereztek meg az andrásfalviak az erdőt. Az egyik változat szerint egy gróftól vásárolták 1878-ban a falu robotpénzéből. A másik szerint abból a hadikölcsönből vették, amit az osztrák államnak adtak Bosznia és Hercegovina visszafoglalásakor. Mások úgy tudják, hogy 80 gazda vásárolta az összespórolt pénzén. A negyedik változat arról beszél, hogy 83 telepese-nek már az 1786-os telepítéskor odaigérték, de a kimerése csak jóval később történt meg.¹⁴

Az erdő adta a legtöbb jövedelmet a falunak. Minden ősszel árverést, „licitálást” tartottak az erdőn. Mindenki két fát vásárolhatott, egy bükkfát tűzifának, s egy fenyőfát az építkezéshez. Hogy melyik fát vághatják ki, azt egy erdész jelölte meg három ember segítségével. A kivágásra ítélt fa kergét fejszével lecsapták egy kis darabon, megbélyegezték, számost is adtak neki. Az erdész azt is kiszámolta, mennyiért árverezhetik el. Az árverésen, „licitáláson” befolyt pénz a falué lett. Annyi fát jelöltek meg kivágásra, amennyire a falunak szüksége volt. A fák kivágása télen történt, ki-ki saját maga vágta ki, amit megvásárolt. A szegények kedvezményesen, részletfizetésre is vásárolhattak a bíró engedélyével. Nyáron pedig száraz ágakat gyűjthettek, ezért nagyon keveset kellett fizetni.

Az erdőt az *erdőpásztor* vagy más néven a *brézsnyik*¹⁵ őrizte. Az erdőpásztort a bíró és az alsusok választották meg. Családjával együtt kinn lakott az erdőn az erdészházban. Egy kis kert is tartozott a házhoz, tarthatott lovat, tehenet, s fizetését is kapott a munkájáért.

Úgy volt megépítve az erdészház, hogy azok is ott aludhassanak, akik télen kimentek a megvásárolt fát kivágni. Ugyanis az erdő messze volt a falutól, s a fa kitermelése két-három napig is eltartott.

Az erdőpásztornak az volt a dolga, hogy vigyázzon a község vagyonára, a fákra. Ha nem volt elég éber, az erdő környékén élő románok gyakran kivágták a jó dránicának (zindelynek) valót, mert abból „jó pénzt tudtak csinálni”. De az is előfordult, hogy éppen az erdőpásztor tudtával vágták ki a fát, s azután a hasznon osztottak. Ha ezekre a visszaélésekre fény derült, a falu vezetői azonnal leváltották az erdő őrt.

Minden falu közföldekkel is rendelkezett. Ilyen volt a *bírórés*, a *bikarész*, a *legelő* és a *papföldek*.

A *bírórészt* a mindenkori bíró bérbe adhatta vagy megművelhette. Ebből adtak a falu szélén a szegényeknek nagyon olcsón egy-egy telket, hogy házat építhessenek. Az 1930-as évek végére Andrásfalván a bírórészből már semmi sem maradt, senkinek sem tudtak telket adni.

Aki vállalkozott az apaállat tartására, az a közföldekből kapott 3-4 holdnyi területet. A fele szántóföld volt, a másik fele kaszáló. Ezt *bikarésznek* nevezték. Az apaállat a gazda tulajdona volt. A bérbe kapott földért köteles volt a falu teheneinek fedezettségéről gondoskodni. A három-négy holdnyi területről annyi termést takarított be, hogy nemcsak az apaállatot tudta eltartani, hanem mellette saját magának is felnövelt egy-egy borjút, ez volt a gazda haszna.

Közföldnek számított a falu *legelője* is. A falu vezetői kiszámították, az adott területen hány állat legelhet. Egy szarvasmarhának vagy négy juhna kellett 800 négyszögölnyi terület. Előfordult, hogy nem volt annyi állat a faluban, mint amennyi a legelőn megélhetett volna. Ilyen esetben bérbe adták a szomszéd községnek, például Istensegíts gyakran adott legelőt

¹³ A *vatamán* román eredetű szó, kisbírójt jelent, de a tájnyelvből a legénymulatságok szervezőjét is így nevezték.

¹⁴ *Sebestyén Ádám* i.m. 67-68. old.

¹⁵ Valószínű román eredetű szó.

¹⁶ Román eredetű, számadó juhászt jelent. Közismert szó a székely és csángó nyelvjárásokban.

Hadikfalvának. Hadikfalva nemcsak Istensegíttől, hanem Fretóctól – a szomszéd román községtől – is bérelt legelőt a falu állatainak.

Aki a közös legelőt használni akarta, annak legeltetési díjat kellett fizetni. Andrásfalván tüzess vassal bélyeget süttöttek annak a szarvasmarhának a farára, akinek a gazdája befizette a díjat. Így tudták a falu előjárói ellenőrizni, hogy csak azt az állatot hajtsák ki a legelőre, amelyik után a díjat befizették. Az állatok őrzőjéről, a „csodapásztorról” már a gazdák gondoskodtak.

Nem mindenki legeltette a teheneit a közös legelőn, hanem a családból valamelyik gyermek kihajtotta a mezőre, s az utak, árkok szélén, a földek közti borzodában addig legeltette az állatot, amíg jóllakott. Hadikfalvai adatközlőim nem emlékeztek arra, hogy a falu teheneit közösen, csordában legeltették volna, csak külön ki-ki a sajátján etette.

A községi legelőből jelöltek ki egy területet, ahol a juhokat legeltették. A juhok után is legeltetési díjat kellett fizetni. A juhsgazdák maguk közül választottak egy *esztenabíró*t. Az esztenabíró gondoskodott a „bácsról”.¹⁶ Bácsnak nevezték a juhászok közül azt, aki legjobban értett a sajtkészítéshez, ő irányította a munkát. Szívesen fogadtak fel román embert bácsnak? Andrásfalvára hosszú ideig Szatu Maréból hozták. Az esztenabíró egyezett meg báccsal – képviselve a gazdákat –, hogy mennyi sajtot és ordát ad egy-egy anyajuh után a juhsgazdáknak. Majd ellenőrizte, betartják-e az egyezséget, s milyen a rend az esztenán.¹⁷

Falugyűlésen, húsvét harmadnapján választották meg a *zsitárokat*¹⁸ és a *zsitárbíró*t (határbíró). A bíró kidoboltatta, hogy mikor lesz a „zsitártétel”. Előtte már jelentkeztek azok a férfiak, akik a zsitárságra pályáztak. Szótöbbséggel választotta meg a falu népe az erre alkalmasakat. A szegényebb családokból kerültek ki a zsitárok, azokat választották, akik legjobban rászorultak a keresetre. Annyi zsitárt választottak, hogy a falu minden kijáratát legalább ketten őrizzék. Andrásfalván nyolc, Hadikfalván négy vagy öt, Istensegítsen hat zsitárra emlékeztek.

A mezőőrök feladata volt, a vetéskapura és a határra vigyázni. Tavasszal, mikor befejezték a határban a vetést, minden út végére, amely a mezőre vezetett, egy-egy kétszárnyú kaput helyeztek. A kapu deszkából készült, másfél méter magas volt. „Gúzsval” kötötték össze a kapu deszkáit, nem szegezték. Még a kaput tartó oszlophoz is gúzsral erősítették. A gúzs csigolyafűzből¹⁹ kötélszerűen összecsavart fonadék. A „vetéskapu” vagy más néven „zsitárkapu” azt a célt szolgálta, hogy megvédje a vetést a baromfi, disznó, birka stb. kártevésétől. Amikor kocsi ment ki, vagy jött be a faluba, kinyitották a kaput, amikor a kocsi elhaladt, ismét becsukták. Ez a zsitárok feladata volt. Az 1930-as évek vége felé a vetéskaput már nem használták, csak a csöszök álltak a falu végén.

Összesen négy vetéskapu volt Andrásfalván. A falu egyik végén az „alszögbe” három, erre négy csösz vigyázott, a négy csösznek egy kalibája volt. A falu másik végén a „felszögbe” egy vetéskapu volt, három zsitár vigyázott rá. A Putnahatáron,²⁰ az andrásfalvi határ harmadik részén egy csösz vigyázott, itt vetéskapu nem volt. A vetéskapunál mindig tartózkodott egy őr, aki ügyelt arra, hogy az állatok ne mehessenek ki a mezőre, s a kocsikat engedte ki vagy be a faluba. Éjjel minden kocsit megállított, ellenőrzött, amely a faluból jött ki vagy ment be. A többi csösz közben a határt járta, vigyázott, hogy lopás vagy más kártétel ne történjen. Ha valakit kártevésen értek, kötelesek voltak bejelenteni a „határbírónak” vagy más néven „zsitárbírónak”. Ha nem tudták bizonyítani, ki volt a kár okozója, nekik kellett megtéríteni a kárt.

A zsitárokat a gazdák fizették. Andrásfalván krumpliból, szénából minden századik sor, illetve rend, „fehérgabonából”²¹ minden hatvanadik kéve volt az övéké. Ez jogos részük volt. Hiába rakta ki a gazda a föld végére a „zsitárrészt”, újra kimérték, s ha kevesebb volt, elvették, ami jár. Hadikfalván és Istensegítsen amikor vitték haza a terményt a mezőről, a

¹⁷ Román eredetű, a juhász kunyhóját jelenti, ahol a sajtot készítik. Ez is közismert a székely és csángó nyelvjáráásokban.

¹⁸ *Zsitár*: csösz, mezőőrt jelent. Román szó.

¹⁹ Csöregfűz (Salix fragilis).

²⁰ Egy határrész neve.

²¹ A búza, rozs, zab, árpa, köles közös neve.

falu végén mindenből adtak valamennyit a zsitároknak. A gabonából minden kocsirol ledobtak egy kévét, egy szekéryi krumpliból egy zsák volt a zsitárrész. Adtak még a kukoricából, babból, káposztából is.²² A zsitárrész minden terményből a falu végén gyűjtötték össze, s a csőszök egymás között elosztották.

Minden vetéskapu mellé egy-egy zsitárkalibát is állítottak. Ez egy olyan fűzfavesszőből vagy deszkából készült kuyhó, amiben a csőszök tartózkodtak, amikor a vetéskapura vigyáztak; ide húzódtak be eső elől, itt aludtak. Eleinte vesszőből fonták, később deszkából készítették. A vesszőből font kaliba két és fél méter átmérőjű, kör alakú építmény volt. A teteje kúphoz hasonlított, szalmával fedték be. A deszkából készített zsitárkaliba négyzet alakú, alapterülete 2x2 méter, teteje kicsit ferde, zszindellyel fedett volt. Két vagy három szalmaágy volt benne, amin a zsitárok pihenhettek. A zsitárkalibát minden ősszel (novemberben) bevitték a bíróhoz, s csak tavasszal (májusban) tették újra a helyére. A vetéskaput már az aratás befejezésekor, augusztus 15-én beszállították a bíró udvarába, nem volt rá szükség a következő tavaszig.

A zsitárbíró a falu bírója jelölte ki. Feladata volt a mezőn okozott kár felbecsülése, s kifizettetése a kártevővel lopás vagy állatok okozta kár esetén. Ha állatok lelegeltek, elpusztítottak valamilyen terményt, a határbíróhoz hajtották, s az addig nem adta ki, amíg a gazdájuk a kárt meg nem térítette. A zsitárbíró feladata volt még a zsitárok ellenőrzése. Fizetést nem kapott.

Éjszakánként a falu biztonságára a zsitárokon kívül az *éjjeliőrök* is vigyáztak. Többször megkerülték a falut, figyelve a tolvajokat, tűz esetén riasztották a lakosságot. A községtől kaptak ezért fizetést.

Így szervezték meg a bukovinai magyar falvak a maguk belső életét, s annak irányítását.

Fábián Margit

Irodalom: *Csupor Tibor:* Mikor Csíkból elindultam, Bp. 1987. – *Imreh István:* A rendtartó székely falu, Bukarest, 1973. – *Uő:* A törvényhozó székely falu, Bukarest, 1983. – *Lőrincz Imre:* A bukovinai Istensegíttől a völgyeségi Majosig, Bp. 1986. – *Sebestyén Ádám:* A bukovinai székelyek tegnap és ma, Szekszárd, 1989.

A szomódi kisbíró

Még századunk első felében is, minden kisebb településen, de Tatán és Tóvároson is a községi bíró mellett, annak jobbkezeként, segítőjeként, az úgynevezett „kisbíró” működött, aki másképpen „öregbíró”-ként tiszteltek. A kisbíró ellátta a hivatalsegédi teendőket, értése adta a lakosságnak az állami és helyi rendelkezéseket, adásvételeket, hatósági híreket és egyéb ismertetni valókat. Ő volt a hajdú, a foglár. A közérdekű híreket – a település több helyén megállva – hangos dobolás után közölte az odagyűltekkal. Még a kocsi is megálltak, hogy nem zavarják munkájában.

A dobolásos hirdetés sokkal hatásosabb volt, mint a községházán történt kifüggesztés. Először azért, mert akkoriban sokan nem tudtak olvasni, vagy nem volt velük az okulásé, másodsor meg ki az a bolond, aki – ha nincs dolga a hatósággal – a községházára menjen, különösen munkaidő alatt. A település jegyzőjétől átvett hirdetményeket – még olyant is, hogy kinek és hol mi az eladni valója, vagy mire volna szüksége – a kisbíró saját elgondolása szerint rendszerezte, főzve hozzá magyarázatokat akként, ahogyan ő is értelmezte a dobolni valót.

²² Egy szóláshasonlat is keletkezett a zsitároknak adott bab sokféleiségéből: „Olyan, mint a zsitárfaszulyka” – azaz olyan sokféle.